

บทที่ 5

บทสรุปและข้อเสนอ

5.1 บทสรุป

ในประเทศไทยนั้น แต่เดิมยังไม่มีกฎหมายเฉพาะที่จะนำมาใช้บังคับแก่ความรับผิดชอบต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย เมื่อเกิดความเสียหายขึ้น การเรียกร้องให้ชดเชยความเสียหายสามารถทำได้ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาปรับใช้ในสองประการ คือ ประการแรก ความรับผิดชอบตามสัญญาซื้อขาย ผู้ขายมีหน้าที่ต้องรับผิดชอบในความชำรุดบกพร่องของสินค้า แต่มีข้อจำกัดที่สำคัญ คือ ผู้เสียหายไม่สามารถฟ้องให้ผู้ผลิตซึ่งไม่ใช่ผู้ขายสินค้าให้รับผิดชอบได้ และผู้เสียหายที่ไม่ได้เป็นผู้ซื้อสินค้าไม่ถึงเป็นคู่สัญญาซื้อขายไม่อาจใช้สิทธิเรียกร้องในลักษณะนี้ได้ ประการที่สอง ความรับผิดชอบในลักษณะละเมิด ผู้ผลิตมีหน้าที่ต้องรับผิดชอบในความเสียหายที่ก่อให้เกิดความเสียหายแก่ผู้บริโภคและบุคคลอื่นแต่มีข้อจำกัดที่สำคัญ คือ ผู้เสียหายมีภาระการพิสูจน์ว่าผู้ผลิตจงใจ หรือประมาทเลินเล่อในกระบวนการผลิตส่วนใดและความเสียหายที่ได้รับเกิดขึ้นจากความผิดปกติหรือชำรุดบกพร่องของสินค้านั้น ซึ่งจากสภาพการผลิตสินค้าในปัจจุบัน เทคโนโลยีได้เข้ามามีบทบาทต่อกระบวนการผลิตสินค้าในเชิงอุตสาหกรรมมากขึ้น เทคนิคสำหรับการใช้ในการผลิตก็ถูกเก็บเป็นความลับที่มีมูลค่าทางการค้าเพื่อป้องกันการลอกเลียนแบบความสามารถของผู้เสียหายที่จะเข้าถึงข้อมูลการผลิตสินค้าเป็นไปได้ยากและอาจทำให้ไม่สามารถพิสูจน์ได้ตามเงื่อนไข ที่กฎหมายกำหนดส่งผลให้ผู้เสียหายไม่ได้รับการชดเชยค่าสินไหมทดแทนที่เป็นธรรม

อุปสรรคสำคัญในการเยียวยาความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย อันเนื่องมาจากหลักกฎหมายความรับผิดชอบที่มีอยู่แต่เดิม ขาดความเหมาะสมสอดคล้องกับสภาพของสังคมและเศรษฐกิจในปัจจุบัน ความรับผิดชอบทางสัญญาซื้อขายสินค้า จำกัดสิทธิผู้ฟ้องคดีและผู้รับผิดชอบ ต้องมีความสัมพันธ์ระหว่างคู่สัญญา (Doctrine of Privity) ทำให้เกิดปัญหาต่อการฟ้องคดีโดยอาศัยสัญญาซื้อขาย ผู้เสียหายไม่อาจฟ้องผู้ผลิตซึ่งไม่ใช่คู่สัญญาซื้อขายสินค้าให้รับผิดชอบได้ และผู้เสียหายซึ่งไม่ได้เป็นผู้ซื้อสินค้า ไม่มีความสัมพันธ์ระหว่างคู่สัญญาไม่อาจใช้สิทธิเรียกร้องฟ้องในลักษณะนี้ได้ ขณะที่การฟ้องร้องคดีตามลักษณะละเมิด ที่แม้ไม่จำกัดสิทธิเรียกร้องเฉพาะคู่สัญญาซื้อขาย แต่ทฤษฎีความผิด (Theory of Fault) ซึ่งถือหลักให้เกิดความรับผิดชอบ ต่อเมื่อได้กระทำ

ความผิด¹ ที่ใช้เป็นหลักทั่วไปในความรับผิดทางละเมิด ทำให้เกิดปัญหา ตกเป็นภาระแก่ผู้เสียหาย ในการพิสูจน์ว่าผู้ผลิตจงใจหรือประมาทเลินเล่อในการผลิตชิ้นตอนใด ซึ่งจากสภาพการผลิตสินค้า ในปัจจุบัน เทคโนโลยีเข้ามามีบทบาทต่อกระบวนการผลิตสินค้าในเชิงอุตสาหกรรมมากขึ้น ความสามารถของผู้เสียหายในการจะเข้าถึงข้อมูลและเทคนิคที่ใช้ในการผลิตสินค้า จึงเกิดขึ้นได้ ยากและอาจจะไม่สามารถพิสูจน์ได้ตามเงื่อนไขที่กฎหมายกำหนด ส่งผลให้ผู้เสียหายอาจไม่ได้รับการชดเชยค่าสินไหมทดแทนที่เป็นธรรมในที่สุด

แนวคิดเพื่อแก้ไขอุปสรรค ในการให้ความคุ้มครองแก่ผู้ได้รับความเสียหายที่เกิดขึ้นจาก สินค้าที่ไม่ปลอดภัย มีการพัฒนาหลักกฎหมายมาอย่างต่อเนื่อง โดยการนำหลักความรับผิดโดยเคร่งครัด (Strict Liability)² มาเป็นเครื่องมือหนึ่งที่ใช้ในกฎหมายว่าด้วย ความรับผิดที่เกิดขึ้นจาก สินค้าที่ไม่ปลอดภัย (Product Liability)

กฎหมายว่าด้วย Product Liability ได้รับการออกแบบมา เพื่อแก้ไขอุปสรรคต่อการ ชดเชยเยียวยาผู้ได้รับความเสียหายจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย เป็นที่ยอมรับอย่างแพร่หลายในปัจจุบัน หลายประเทศได้บัญญัติกฎหมายว่าด้วย Product Liability มาบังคับใช้โดยตรง รวมทั้งในประเทศไทย

พระราชบัญญัติความรับผิดต่อความเสียหายที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ. 2551 บัญญัติขึ้นมาเพื่อ แก้ไขอุปสรรคการชดเชยค่าสินไหมทดแทน แก่ผู้ได้รับความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ ปลอดภัยตามหลักกฎหมายที่มีอยู่เดิม ให้มีลักษณะเป็นกฎหมายว่าด้วย Product Liability เหมือน ในต่างประเทศ จึงมีข้อควรพิจารณาศึกษาถึงนโยบายและหลักการพื้นฐานในตราพระราชบัญญัติ แนวโน้มของปัญหาที่อาจเกิดขึ้นในเชิงปฏิบัติ เปรียบเทียบกับกฎหมายว่าด้วย Product Liability ในต่างประเทศ ตลอดจนผลกระทบข้อดีและข้อเสียที่อาจเกิดขึ้นในด้านต่างๆ เพื่อเป็นแนวทางใน การพิจารณาตีความและบังคับใช้กฎหมายให้เกิดประสิทธิภาพ

นโยบายและหลักการพื้นฐานของพระราชบัญญัตินี้ คือ แก้ไขอุปสรรคในการได้รับ ชดเชยค่าเสียหายตามกฎหมายที่มีอยู่เดิม ด้วยการนำหลัก Strict Liability มาใช้ ทำให้ผู้เสียหายไม่ ต้องพิสูจน์ถึงความจงใจหรือประมาทเลินเล่อของผู้ผลิตสินค้า ตามหลักกฎหมายที่มีอยู่แต่เดิม โดย มุ่งหมายว่าผู้เสียหายจะได้รับการชดเชยค่าเสียหายที่เป็นธรรม

¹ สุขุม สุกนิตย์. (2532). *คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ลักษณะละเมิด* (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: นิติบรรณการ. หน้า 8.

² ไพจิตร ปุญญพันธุ์. (2548). *คำอธิบายกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ลักษณะละเมิด* (พิมพ์ครั้งที่ 11 แก้ไขเพิ่มเติม). กรุงเทพฯ : นิติ บรรณการ. หน้า 3. "...เมื่อผู้กระทำก่อให้เกิดความเสียหายที่หลีกเลี่ยงไม่ได้แก่คนในชุมชน ผู้กระทำต้องรับผิดชอบ โดยไม่คำนึงถึง ความจงใจหรือประมาทเลินเล่อ และไม่ว่าผู้กระทำจะรู้หรือไม่รู้ถึงการกระทำนั้นก็ตาม..."

เมื่อเปรียบเทียบกับกฎหมายว่าด้วย Product Liability ในต่างประเทศ เช่น สหภาพยุโรป , ประเทศสหรัฐอเมริกา , ประเทศเยอรมัน , ประเทศญี่ปุ่น มีส่วนที่คล้ายคลึงกันคือ มุ่งคุ้มครองผู้เสียหายให้ได้รับการเยียวยาที่เพียงพอและเหมาะสม เพื่อแก้ไขข้อจำกัดจากความรับผิดทางสัญญาและทางละเมิดที่อยู่เดิม ในส่วนที่แตกต่างกัน กฎหมายว่าด้วย Product Liability ในต่างประเทศดังกล่าว มีนโยบายสำคัญบางประการ ซึ่งพระราชบัญญัติฉบับนี้มีได้บัญญัติไว้อย่างชัดเจน กล่าวคือ

ก. ด้านนโยบายส่งเสริมการคิดค้นนวัตกรรม กฎหมายว่าด้วย Product Liability ในประเทศดังกล่าว มีนโยบายว่า หลักเกณฑ์ตามกฎหมายจะต้องไม่เป็นอุปสรรคต่อการพัฒนาทางอุตสาหกรรม วิทยาศาสตร์ เทคโนโลยีและการแข่งขันทางธุรกิจ โดยกำหนดข้อยกเว้นความรับผิดให้แก่ผู้ผลิต ในกรณีที่ความรู้และเทคโนโลยีในขณะผลิตและวางจำหน่ายสินค้า ยังไม่สามารถพิสูจน์ทราบถึง ความผิดปกติชำรุดบกพร่องของสินค้าได้ ตามหลัก State of the Art Defence

ข. ด้านสินค้าเกษตร กฎหมายว่าด้วย Product Liability ของสหภาพยุโรป และประเทศญี่ปุ่น ให้ข้อยกเว้น ไม่นำไปใช้แก่สินค้าเกษตรที่ยังไม่ผ่านการแปรรูป เพื่อลดผลกระทบที่อาจเกิดขึ้นต่อเกษตรกร³

ค. ด้านการสนับสนุนผู้ค้าปลีกรายย่อย กฎหมายว่าด้วย Product Liability ของสหภาพยุโรป และประเทศญี่ปุ่น ไม่นำมาใช้บังคับผู้ค้าปลีกรายย่อย โดยนำมาใช้กับผู้ผลิตหรือผู้ที่กฎหมายถือว่าอยู่ในสถานะเดียวกับผู้ผลิตเท่านั้น

พระราชบัญญัติความรับผิดต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ. 2551 ได้แสดงถึงความจำเป็นบางประการในการต้องจำกัดสิทธิ เสรีภาพของบุคคล ซึ่งในมาตรา 29 ประกอบกับมาตรา 43 ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย บัญญัติให้กระทำได้ โดยอาศัยอำนาจตามบทบัญญัติแห่งกฎหมาย ในการคุ้มครองผู้บริโภคเป็นกฎหมายที่มีวัตถุประสงค์พิเศษ ซึ่งกล่าวไว้ในอารัมภบท ดังนั้น บทบัญญัติจึงอาจมิได้มีวัตถุประสงค์ให้ความเป็นธรรมแก่ทุกฝ่ายอย่างเท่าเทียมกัน และจำเป็นต้องตีความ โดยพิจารณาถึงเจตนารมณ์ในการตรากฎหมายฉบับนี้เป็นสำคัญ

พระราชบัญญัติความรับผิดต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ. 2551 วางหลักเกณฑ์ให้ความคุ้มครองผู้เสียหายจากสินค้าไม่ปลอดภัยไว้หลายประการ ดังนี้ คือ

³ อนันต์ จันทโรภากร. (2544). *การวิจัยเชิงกฎหมายเปรียบเทียบ เรื่อง กฎหมายว่าด้วยความรับผิดเพื่อความเสียหายอันเกิดจากสินค้าที่ขาดความปลอดภัย*. เสนอต่อที่ประชุมนิติศาสตร์แห่งชาติ ครั้งที่ 2. ม.ป.ท. หน้า 55. “...อย่างไรก็ตามภายหลังจากการเกิดการระบาดของโรควัวบ้าในยุโรป ก็ได้มีการเรียกร้องและผลักดันให้มีการแก้ไข Directive ให้ครอบคลุมถึงสินค้าเกษตรปฐมภูมิด้วย เพื่อให้เกิดความมั่นใจของผู้บริโภคในความปลอดภัยของสินค้าประเภทนี้ สหภาพยุโรป จึงได้ประกาศใช้ Directive 1999/34/EC of the European parliament and the Council of 10 May 1999 amending Council Directive 85/374/EEC on the approximation of the laws, regulations and administrative provisions of the Member States concerning liability for defective products...”

1. ด้านความครอบคลุม ใช้บังคับแก่สินค้าเกือบทุกประเภทในท้องตลาด ยกเว้นไม่นำมาใช้แก่ความเสียหายที่เกิดขึ้นแก่ตัวสินค้านั่นเอง
2. ด้านหลักความรับผิดและการพิสูจน์ความผิด กำหนดสายผู้ประกอบการที่ต้องรับผิดให้ผู้ประกอบการรับผิดแม้มิได้ตั้งใจหรือประมาทเลินเล่อ ตามหลัก Strict Liability
3. ด้านเพิ่มอำนาจต่อรองให้แก่ผู้บริโภคโดยทางอ้อม โดยข้อตกลงยกเว้นความรับผิดของผู้ต้องรับผิดจะใช้บังคับไม่ได้
4. ด้านเพิ่มช่องทางเรียกร้องค่าเสียหายได้มากขึ้น นอกจากค่าสินไหมทดแทนแล้ว เปิดช่องให้ผู้เสียหายเรียกร้องค่าเสียหายทางจิตใจและค่าเสียหายเชิงลงโทษ
5. ด้านอำนวยความสะดวกในการเข้าถึงกระบวนการยุติธรรม การใช้สิทธิเรียกร้องให้คณะกรรมการคุ้มครองผู้บริโภค มูลนิธิ สมาคม ตามที่กำหนดใช้สิทธิฟ้องแทนโดยได้รับยกเว้นค่าฤชาธรรมเนียมศาล
6. ด้านอายุความเรียกร้องกำหนดระยะเวลายาวนานขึ้น ให้อายุความสะดุดหยุดอยู่ระหว่างเจรจา

จึงอาจกล่าวได้ว่า พระราชบัญญัติฉบับนี้ได้มีบทบาทยุติที่มุ่งตอบสนองต่อการคุ้มครองผู้เสียหายจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัยอย่างรอบด้าน และครอบคลุมอย่างกว้างขวางมากที่สุดฉบับหนึ่งของประเทศไทย

พระราชบัญญัติความรับผิดต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ. 2551 มีนโยบายและหลักฐานพื้นฐาน เพื่อแก้ไขปัญหามาจากกฎหมายที่มีอยู่เดิม เมื่อเกิดความเสียหายขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย การใช้สิทธิเรียกร้องให้ชดเชยค่าสินไหมทดแทนตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์

1) คำจำกัดความคำว่า “สินค้า”

ตามพระราชบัญญัติความรับผิดต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ. 2551 ให้นิยามคำว่า “สินค้า” ไว้ในมาตรา 4 หมายถึง สิ่งหรือวัตถุทุกชนิดที่ผลิตหรือนำเข้าเพื่อขาย รวมทั้งผลิตผลเกษตรกรรมและให้หมายความรวมถึงกระแสไฟฟ้า ยกเว้นสินค้าตามที่กำหนดในกฎกระทรวง

เมื่อเปรียบเทียบกับกฎหมายว่าด้วย Product Liability ในต่างประเทศ จะเห็นว่านิยามคำว่า “สินค้า” ตามพระราชบัญญัติความรับผิดต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ. 2551 มีแนวทางสอดคล้องกับนิยามคำว่า “สินค้า” ของ Directive 85/374/EEC และ Product Liability Law (Japan) คือแนวคิดว่ากฎหมายว่าด้วย Product Liability เหมาะสมที่จะนำไปใช้กับสินค้าที่ผลิตขึ้นในเชิงอุตสาหกรรม ใช้สำหรับการค้า มีข้อยกเว้นแก่ผลิตผลตามธรรมชาติ

ส่วนแนวทางของประเทศสหรัฐอเมริกาได้ให้ความสำคัญในรายละเอียด ถึงเนื้อเยื่อและเลือดเนื้อของมนุษย์ด้วย

(1) นิยามคำว่า “ผลิตผลเกษตรกรรม” มาตรา 4 หมายความว่าถึง ผลิตผลอันเกิดจากเกษตรกรรมต่างๆ เช่น การทำนา ทำไร่ ทำสวน เลี้ยงสัตว์ เลี้ยงสัตว์น้ำ เลี้ยงไหม เลี้ยงผึ้ง เพาะเห็ด แต่ไม่รวมถึงผลิตผลที่เกิดจากธรรมชาติ

โดยเป็นไปตามหลักการของ กฎหมายว่าด้วย Product Liability ที่มุ่งบังคับใช้แก่การผลิตในเชิงอุตสาหกรรม ผลผลิตตามธรรมชาติไม่อาจมีผู้ผลิตที่ต้องรับผิดชอบในความเสียหายได้

คำนิยามดังกล่าว มิได้ให้หมายความรวมถึง การทำประมง อาจเป็นไปได้หรือไม่ว่า เป็นช่องว่างหนึ่งซึ่งไม่อาจให้ความคุ้มครองผู้บริโภคที่ได้รับความเสียหายจากสินค้าที่ได้จากการทำประมง เช่น อาหารทะเล

(2) ผลิตผลเกษตรกรรมตามธรรมชาติ อาจจะก่อให้เกิดความไม่ปลอดภัยได้ ไม่ว่าจะเป็นพืชมีพิษ สัตว์มีพิษ ข้อยกเว้น ดังกล่าวจึงมีข้อสงสัยอยู่ว่า อาจเป็นช่องว่างหนึ่งในการให้ความคุ้มครองแก่ผู้บริโภคหรือไม่

(3) กระแสไฟฟ้า หลักความรับผิดชอบอันเกิดจากกระแสไฟฟ้าที่มีอยู่เดิมตาม ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ศาลฎีกาได้วินิจฉัยไว้เป็นแนวทางว่า กระแสไฟฟ้าเป็นสินค้าที่ทรัพย์ที่เกิดอันตรายได้โดยสภาพ และผู้ครอบครองต้องมีหน้าที่ในการใช้ความระมัดระวังดูแล ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา 437

มีข้อควรสงสัยอยู่ว่า ในทางพิจารณาตีความจะมีความแตกต่างกันระหว่างสินค้าที่เกิดอันตรายได้โดยสภาพกับสินค้าไม่ปลอดภัยอย่างไร เมื่อพิจารณาปรับใช้แก่เหตุหลุดพ้นความรับผิดของผู้ผลิตตามพระราชบัญญัติความรับผิดชอบต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ. 2551 ตามมาตรา 7 (1) มีข้อควรพิจารณาว่ากระแสไฟฟ้าจัดเป็นสินค้าไม่ปลอดภัยหรือไม่ มาตรา 7(2) ผู้เสียหายรู้มาก่อนแล้วถึงความไม่ปลอดภัยของกระแสไฟฟ้าได้หรือไม่ มาตรา 7(3) ความเสียหายจากกระแสไฟฟ้าเกิดขึ้นจากการที่ผู้เสียหายใช้โดยไม่ถูกวิธี ตามคำเตือนที่ถูกต้อง ผ่านเครื่องใช้ไฟฟ้าที่ไม่มีคุณภาพ อันจะทำให้ผู้ผลิตถือเป็นเหตุหลุดพ้นความรับผิดตามมาตรา 7 ได้หรือไม่ อย่างไรก็ตาม กรณีนี้ยังไม่มียกเว้นบัญญัติไว้ชัดเจน

กรณีคลื่นความถี่ในธุรกิจโทรศัพท์มือถือ ไม่ได้เป็น “สินค้า” ตามคำนิยามในมาตรา 4 ในพระราชบัญญัติฉบับนี้

2) ความหมายของสินค้าที่ชำรุดบกพร่อง (Defective Product)

ในพระราชบัญญัติความรับผิดชอบต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ. 2551 ใช้คำว่า “สินค้าที่ไม่ปลอดภัย” โดยมีความหมายเดียวกับคำว่า “Defect”(ชำรุดบกพร่อง) ใน

กฎหมายว่าด้วย Product Liability ของต่างประเทศ เนื่องจากคำว่าชำรุดบกพร่อง มีบัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ จึงหลีกเลี่ยงเพื่อไม่ให้เกิดความสับสน

โดยได้บัญญัติไว้ในพระราชบัญญัติฉบับนี้ มาตรา 4 หมายถึง สินค้าที่ก่อ หรืออาจก่อให้เกิดความเสียหาย เนื่องมาจากสาเหตุ 3 ประการ คือ ⁴

- (1) ความบกพร่องในการผลิต (Intended Design)
- (2) ความบกพร่องในการออกแบบ (Defect in Design)
- (3) ฉลากสินค้าไม่ได้กำหนดข้อมูลเพียงพอ เกี่ยวกับวิธีใช้ คำเตือน หรือข้อมูลสำคัญเกี่ยวกับสินค้า (Defect because of Inadequate Instructions or Warnings)

ความหมายของสินค้าไม่ปลอดภัย ตามพระราชบัญญัติความรับผิดชอบต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ. 2551 เป็นไปในแนวทางเดียวกันกับกฎหมายว่าด้วย Product Liability ของสหภาพยุโรป ประเทศสหรัฐอเมริกา ประเทศญี่ปุ่น และความชำรุดบกพร่องนั้นต้องมีอยู่ก่อนที่จะมีการส่งมอบสินค้า⁵

นอกจากนี้ มิได้มีการกำหนดถึงลักษณะหรือขนาดของการผลิตสินค้าแต่อย่างใด จึงไม่มีข้อยกเว้นสำหรับการผลิตเล็กน้อยๆ หรือการผลิตสินค้าในวาระพิเศษ หรือตามเทศกาลใดๆ

เลือด

ประเด็นที่เป็นปัญหา คือ “เลือด” จะถือว่าเป็นสินค้าภายใต้บังคับตามพระราชบัญญัตินี้หรือไม่ เพราะอาจมีกรณีที่มีการถ่ายเลือดแล้วเลือดที่ถ่ายนั้นมีเชื้อโรค เช่นนี้หากถือว่า “เลือด” เป็น “สินค้า” ผู้รับการถ่ายเลือดก็จะสามารถฟ้องโดยอาศัยประโยชน์จากหลักความรับผิดโดยเคร่งครัด เพราะ ไม่ต้องพิสูจน์ถึงความจงใจหรือประมาทเลินเล่อในการถ่ายเลือด หากไม่ถือว่าเลือดเป็นสินค้าผู้รับการถ่ายเลือดต้องฟ้องร้องตามกฎหมายอื่น เช่น สัญญาหรือละเมิด ซึ่งในเรื่องละเมิดนั้นเป็นการยากที่จะพิสูจน์ให้เห็นถึงการจงใจหรือความประมาทในการถ่ายเลือด

ซึ่งประเด็นนี้สหรัฐอเมริกา ได้มีคดีฟ้องร้องในประเด็นดังกล่าวว่า โจทก์ได้รับการถ่ายเลือดที่มีความบกพร่องเข้าสู่ร่างกายจึงได้ฟ้องร้องโรงพยาบาลที่ถ่ายเลือดให้เป็นจำเลย เพื่อให้รับผิดภายใต้หลักความรับผิดโดยเคร่งครัด จำเลยต่อสู้ว่ากรณีนี้ไม่อยู่ภายใต้หลักความรับผิดโดยเคร่งครัด ซึ่งคดีนี้ ศาลเห็นว่า “เลือด” เป็นสินค้า ที่ตกอยู่ภายใต้หลักความรับผิดโดยเคร่งครัด อย่างไรก็ดีคำ

⁴ นนทวัชร นวตระกูลพิสุทธิ. (2551). คำบรรยายในงานสัมมนาพระราชบัญญัติความรับผิดชอบต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย. โรงแรมมิราเคิล แกรนด์ กรุงเทพฯ. เมื่อวันที่ 21 พฤศจิกายน 2551. อ้างถึงใน เมธี ศรีอนุสรณ์. (2551). รายงานสัมมนา พ.ร.บ.ความรับผิดจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย. วารสารข่าวกฎหมายใหม่, 6 (101), หน้า 8.

⁵ อนันต์ จันทโรภากร. อ้างแล้ว, หน้า 130-131.

ตัดสินดังกล่าวได้รับการวิพากษ์วิจารณ์อย่างยิ่งว่าเลือดไม่เหมาะสมที่จะเป็นสินค้า จนในที่สุดมลรัฐอิลลินอยส์ ได้ตรากฎหมายออกมากลับแนวบรรทัดฐานในคดีนี้

ในประเทศญี่ปุ่น ผลิตภัณฑ์ที่ทำจากเลือดมนุษย์ได้ผ่านกระบวนการผลิตหลายขั้นตอน และได้มีการเพิ่มสารเคมีเข้าไป ดังนั้นผลิตภัณฑ์ที่ทำจากเลือดจึงเป็นสินค้าที่ผลิตหรือแปรรูปตามความหมายของพระราชบัญญัติความรับผิดชอบต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย และวัคซีนที่มีเชื้อโรคตายแล้วและยังไม่ตายก็อยู่ในความหมายของพระราชบัญญัติความรับผิดชอบต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัยเช่นกัน

ภูมิหลังของการกำหนดให้เลือดและผลิตภัณฑ์ที่ทำจากเลือดอยู่ภายใต้ พระราชบัญญัติความรับผิดชอบต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัยเกิดจากผู้ป่วยเป็นโรคซึ่งต้องมีการถ่ายเลือด เมื่อถ่ายเลือดแล้วติดเชื้อ HIV จากเลือดที่ถ่าย

ในประเด็นเรื่องเลือดมนุษย์ จะถือว่าเป็นสินค้าหรือไม่

ข้าพเจ้าเห็นว่า เมื่อพิจารณาจากวัฒนธรรม ประเพณี ที่มีการขอรับบริจาคเลือดและไม่มี การซื้อขายเลือดกัน อีกทั้งสังคมไทยมองว่าเลือดเป็นส่วนหนึ่งของร่างกายมนุษย์ซึ่งโดยประเพณีแล้วไม่มีการซื้อขายกัน ข้าพเจ้าจึงเห็นว่า เลือดจึงไม่เป็นสินค้าตามพระราชบัญญัตินี้ อีกทั้งเลือดไม่มีการผลิตในลักษณะเช่นเดียวกับสินค้าอื่นๆ ที่จะทำให้เกิดความได้ว่าเลือดเป็นสินค้าอีกด้วย

ส่วนกรณีที่ได้รับเลือดจากการเข้าใช้บริการจากโรงพยาบาล ข้าพเจ้าเห็นว่า เลือดไม่เป็นสินค้าตามหลักความรับผิดโดยเคร่งครัด ตามกฎหมายความรับผิดชอบต่อสินค้าที่ไม่ปลอดภัย แต่ให้การฟ้องร้องเรื่อง “เลือด” บกพร่องนี้ อยู่ในบังคับการฟ้องร้องภายใต้หลักละเมิดเกี่ยวกับการประมาท

อย่างไรก็ตาม การที่ เลือด ไม่ใช่สินค้าตามกฎหมายความรับผิดชอบต่อสินค้าที่ไม่ปลอดภัยนี้ ทำให้ผู้ฟ้องคดีต้องฟ้องภายใต้เรื่องผิดสัญญา หรือละเมิดเกี่ยวกับการกระทำโดยประมาท ซึ่งภาระการพิสูจน์ตกหนักแก่ผู้เสียหาย ทำให้หลายๆ คดีที่มีฟ้องร้องกันในต่างประเทศไม่สามารถชนะคดีเรียกค่าเสียหายได้

“สินค้าหัตถกรรม งานศิลป์”

ตามกฎหมายญี่ปุ่น ได้มีการถกเถียงกันว่าควรรวมถึงงานหัตถกรรมและงานศิลป์ด้วยหรือไม่ แต่ในที่สุดเนื่องจากสินค้า 2 ประเภทแยกออกจากสินค้าอุตสาหกรรมยากจึงรวมเอาสินค้าทั้ง 2 ประเภท มาอยู่ในภายใต้ของสินค้าตามหลักของพระราชบัญญัติความรับผิดชอบต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัยด้วย

กฎหมายเยอรมัน สินค้า หมายถึง “สังหาริมทรัพย์ทุกชนิด...” ซึ่งกฎหมายเยอรมัน นอกจากสิ่งผลิตในเชิงอุตสาหกรรมแล้วยังรวมถึงสิ่งผลิตในเชิงหัตถกรรมด้วย

ในประเด็นนี้ข้าพเจ้าจึงเห็นว่า งานหัตถกรรมไม่ควรอยู่ในนิยามคำว่า “สินค้า” เนื่องจากความมุ่งหมายของพระราชบัญญัตินี้มุ่งคุ้มครองผู้บริโภคจากผู้ผลิตสินค้าในภาคอุตสาหกรรมที่มีกระบวนการผลิตที่ซับซ้อนและผลิตครั้งละจำนวนมากๆ เพื่อลดภาระการพิสูจน์ว่าผู้ผลิตจงใจหรือประมาทเลินเล่ออย่างร้ายแรงหรือไม่ จึงไม่ควรกำหนดงานหัตถกรรมอยู่ในนิยามคำว่าสินค้า

ซอฟต์แวร์

โดยปกติแล้ว soft ware มีสภาพเป็นทรัพย์สินที่จับต้องไม่ได้เพราะไม่มีรูปร่างแต่หากมีการนำไปบันทึกลงแผงวงจร อาจทำให้ตีความได้ว่า soft ware กลายเป็นทรัพย์สินที่จับต้องได้ ดังนั้น หากมีเครื่องจักรในโรงงานที่ใส่ soft ware ที่มีความไม่ปลอดภัยลงไปในเครื่องทำให้เครื่องทำงานผิดปกติก่อให้เกิดอันตรายแก่พนักงาน ในกรณีนี้ผู้ผลิตเครื่องจักรและแผงวงจรต้องรับผิดชอบพระราชบัญญัติความรับผิดชอบต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัยด้วย

สินค้าใช้แล้ว

ไม่ควรอยู่ในนิยามคำว่า สินค้า เนื่องจากไม่เป็นกรรมแก่ผู้ผลิตสินค้าหากจะต้องมีบทกำหนดให้ผู้ผลิตต้องรับผิดชอบโดยเคร่งครัดในสินค้าที่มีการใช้แล้ว ที่มีการถ่ายคอน เปลี่ยนมือ และระยะเวลาดังกล่าว สินค้าอาจจะถูกซ่อมแซมหรือดัดแปลงไปแล้ว หากจะกำหนดให้สินค้าใช้แล้วอยู่ในนิยามคำว่า สินค้า อาจจะไม่เป็นกรรมแก่ผู้ผลิต

ฉะนั้น จากกรณีตัวอย่างข้างต้นจะเห็นได้ว่า ลักษณะความรับผิดชอบของแต่ละประเทศจะแตกต่างกันขึ้นอยู่กับความพร้อม และสภาพสังคม จึงเห็นควร แก่ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติความรับผิดชอบต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย ในนิยามคำว่าสินค้าให้ชัดเจนมากขึ้นซึ่งอาจจะใช้ระยะเวลานานก็อาจจะประกาศเป็นกฎกระทรวงได้เพื่อให้เกิดความรวดเร็วในการที่จะนำไปใช้ในการตีความ

ดังนั้น จึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่จะทำการศึกษาถึงความหมายของคำว่า “สินค้า” ตามพระราชบัญญัติความรับผิดชอบต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ. 2551 เพื่อที่จะกำหนดว่าสินค้าประเภทใดบ้างควรอยู่ภายใต้บังคับของพระราชบัญญัตินี้ หรือกำหนดขอบเขตของคำจำกัดความของคำว่า “สินค้า” ตามพระราชบัญญัตินี้เสียใหม่ โดยทำให้ชัดเจนขึ้น ไม่คลุมเครือเช่นนี้ ทั้งนี้โดยนำสภาพสังคมไทยในปัจจุบัน วัฒนธรรม ความสามารถของประชาชน และศักยภาพของประเทศไทย ตลอดจนผลที่จะเกิดขึ้นถ้าหากกฎหมายฉบับนี้ไม่ได้รับการแก้ไขโดยทันทั่วทั้งมาพิจารณาประกอบ ทั้งนี้ก็เพื่อประชาชนชาวไทยและประเทศไทยเพื่อที่จะได้พัฒนาไปเท่าเทียมนานอารยประเทศ

5.2 ข้อเสนอแนะ

ผลจากการศึกษาวิเคราะห์ ถึงปัญหาที่อาจจะเกิดขึ้นจากการใช้บังคับพระราชบัญญัติความรับผิดชอบต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ.2551 มีข้อเสนอแนะต่อไปนี้ คือ:

1. จากปัญหาเรื่องนิยามความหมายของ “สินค้า” ตามมาตรา 4 ซึ่งยังไม่มี ความชัดเจนของคำนิยาม จึงเห็นสมควรแก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติความรับผิดชอบต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ.2551 ในคำนิยามให้ชัดเจน เพิ่มมากยิ่งขึ้น

2. อำนาจของนายกรัฐมนตรี ตามพระราชบัญญัติความรับผิดชอบต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ. 2551 มาตรา 16 จำกัดขอบเขตไว้เพียงการประกาศกฎกระทรวงเพื่อยกเว้นสินค้าบางชนิด ตามมาตรา 4 เท่านั้น

ซึ่งการประกาศกฎกระทรวงเพื่อยกเว้นสินค้าบางชนิด มิได้ส่งผลเป็นประโยชน์ต่อการคุ้มครองผู้บริโภคตามเจตนารมณ์ของพระราชบัญญัติฉบับนี้แต่อย่างใด ในทางกลับกันเป็นการยกเว้นความรับผิดชอบของผู้ประกอบการ เพื่อเอื้อประโยชน์ให้แก่ผู้ผลิต ผู้นำเข้าสินค้าชนิดที่ยกเว้นเท่านั้น

ในขณะที่สินค้า ซึ่งมีได้อยู่ภายใต้ความรับผิดชอบตามพระราชบัญญัติฉบับนี้ ก่อให้เกิดความเสียหายแก่ผู้บริโภค นายกรัฐมนตรีกลับไม่มีอำนาจจะให้ความคุ้มครองเพิ่มเติม แก่ผู้ได้รับความเสียหายแต่อย่างใด ซึ่งมีข้อควรพิจารณาอยู่ว่า หากการจำกัดขอบเขตความคุ้มครองให้แก่ผู้บริโภคสามารถกระทำได้ง่าย เพียงประกาศกฎกระทรวงโดยนายกรัฐมนตรี โดยตรรกะแล้ว จึงไม่มีเหตุผลสมควรใดแก่การให้ความคุ้มครองผู้บริโภคควรจะต้องมีกระบวนการขั้นตอนยุ่งยาก ตราบเป็นพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมด้วย

จึงควรพิจารณาให้อำนาจนายกรัฐมนตรีแก้ไขเพิ่มเติมสินค้าโดยประกาศเป็นกฎกระทรวงได้ เพื่อให้เกิดความคล่องตัว ในการป้องกันปัญหาอย่างทันทั่วถึง

3. นิยามคำว่า “ผลิตภัณฑ์เกษตรกรรม” ตามพระราชบัญญัติความรับผิดชอบต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ. 2551 มาตรา 4 ไม่รวมถึง การทำประมง ทำให้สินค้าที่ได้จากการประมง ไม่อยู่ภายใต้ความรับผิดชอบตามพระราชบัญญัติความรับผิดชอบต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ. 2551 ซึ่งอาจเป็นช่องว่างหนึ่งในการให้ความคุ้มครองแก่ผู้บริโภค

แม้เหตุผลในการพิจารณาว่า สัตว์น้ำเป็นผลิตภัณฑ์ตามธรรมชาติ จึงไม่มีผู้ควรต้องรับผิดชอบ แต่มีเหตุผลที่ควรพิจารณาอีกประการหนึ่งว่า ผู้ประกอบการทำประมงด้วยการจับสัตว์น้ำในทะเลน้ำลึก มีขีดความสามารถในระดับเป็นอุตสาหกรรม มีเครื่องมือ เครื่องจักร กำลังคน จำนวนมาก แม้ไม่จัดเป็น “ผู้ผลิต” ตามคำนิยามในมาตรา 4 แต่ก็ถือเป็นผู้เชี่ยวชาญ และมีหน้าที่ต้องใช้ความ

ระมัดระวังในการจัดหาสินค้า ซึ่งควรคาดหมายได้ว่าสินค้าจะขายไปถึงมือผู้บริโภค โดยผู้บริโภคก็ได้ให้ความไว้วางใจในการทำหน้าที่ของผู้ประกอบการประมงและเชื่อว่าจะได้รับความปลอดภัยจากสินค้าที่ผู้ทำประมงจัดหามาดังกล่าว จากเหตุผลดังกล่าว ผู้ทำประมงจึงมีความรับผิดชอบได้พระราชบัญญัติฉบับนี้ด้วย

4. ยังไม่ได้กำหนดวิธีใช้ วิธีเก็บรักษา คำเตือนหรือข้อมูลเกี่ยวกับสินค้า กำหนดไว้ให้ถูกต้องและชัดเจนตามสมควร ตามนิยามคำว่า “สินค้าไม่ปลอดภัย” ในพระราชบัญญัติความรับผิดชอบต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ. 2551 มาตรา 4

ซึ่งบทบัญญัติดังกล่าว มิได้ให้รายละเอียดของหลักเกณฑ์ว่า ต้องระบุแค่ไหน เพียงใดสำหรับสินค้าที่มีได้มีบรรจุน้ำหนักให้ระบุรายละเอียดได้ จะมีวิธีการอย่างไร หรือให้อ้างอิงจากหลักเกณฑ์ของหน่วยงานใด จำต้องอาศัยแนวคำพิพากษาของศาล โดยต้องเกิดคดีฟ้องร้องเรื่องดังกล่าวของสินค้าแต่ละชนิด อาจก่อให้เกิดความเสียหายแก่ผู้ผลิตที่ไม่สามารถดำเนินการให้ถูกต้องได้

ให้คณะกรรมการคุ้มครองผู้บริโภคพิจารณาตีความบทบัญญัตินี้ดังกล่าว ให้เป็นไปตามหลักเกณฑ์ตามพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภค (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2541 ซึ่งให้ความคุ้มครองผู้บริโภคทางด้านฉลากสินค้าที่มีอยู่แล้ว โดยกำหนดหลักเกณฑ์ที่ชัดเจน สำหรับเป็นมาตรฐานขั้นต่ำเพื่อความเข้าใจที่ตรงกันของฝ่ายที่เกี่ยวข้องและสามารถที่จะปฏิบัติตามได้อย่างถูกต้อง